

ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
KOMISJA ZG DO WSPÓŁPRACY Z MŁODZIEŻĄ SZKOLNĄ
ŚRODOWISKO WILEŃSKIE W WARSZAWIE

DZIAŁALNOŚĆ ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ NA TERENIE PODKARPACIA PODOKRĘG RZESZÓW

Hubert Zajdel
Klasa II L
Technikum Nr 4
KROSNO

Warszawa 2009

Opracowanie w ramach konkursu
„Młodzież o Polskim Państwie Podziemnym
i Armii Krajowej”
Organizowanego przez Światowy Związek Żołnierzy
Armii Krajowej,
Komisję Zarządu Głównego do Spraw Współpracy z Młodzieżą
Szkolną i
Środowisko Wileńskie w Warszawie.
Formatowanie i okładka Janusz Bohdanowicz „Czortek”
Opieka merytoryczna nauczyciela historii
Mgr Krzysztof Zajka

Adres kontaktowy: Janusz Bohdanowicz
02-647 Warszawa ul. Bachmacka 4 m. 66
Tel. 22-854-05-23, kom.662 -249-166
E-mail: janusz40@poczta.onet.pl

„Działalność żołnierzy Armii Krajowej na terenie Podkarpacia w czasie II wojny światowej w podokręgu Rzeszów”

Podokręg Rzeszów Armii Krajowej

Obejmował teren województwa Rzeszowskiego, podzielony na obwody w granicach powiatu, któremu podlegały placówki obejmujące jedną lub kilka gmin. Płk Kazimierz Putek „Zworny” był organizatorem Podokręgu Rzeszów AK i w marcu 1943 został powołany na stanowisko komendanta tego podokręgu. W czasie „Burzy” dowodził całością działań zbrojnych na terenie Rzeszowszczyzny. Mieszkał w Rzeszowie u dyrektora gimnazjum Władysława Kruszyńskiego przy ul. Hetmańskiej, gdzie odbywały się spotkania podokręgu. Podokręg Rzeszów AK podlegał pod jeden z 8 okręgów, Okręg Kraków AK i dalej Komendzie Głównej AK.

Podokręgowi Rzeszów AK, podlegały od 1943 Inspektoraty Rejonowe:

- Jasło, Obwód Jasło AK
- Krosno OP-15
- Sanok OP-23
- Przemyśl,
- Rzeszów,
- Tarnobrzeg,
- Mielec.

Podokręg Rzeszowski AK wydawał czasopismo Głos Jedności Polskiej.

W ramach odtworzenia Sił Zbrojnych w czasie Akcji Burza: i wyniku przeprowadzania akcji odtwarzania przedwojennych jednostek wojskowych w 1944 powstała w Podokręgu Rzeszów AK (Okręg Kraków)

- 24 Dywizja Piechoty AK "Rzeszowska" 17 Pułk Piechoty AK,

- 22 Dywizja Piechoty AK "Jarosławska" 38 Pułk Piechoty AK ,
- Adiutant Kedywu Podokręg Rzeszów AK - Stanisław Dąbrowa-Kostka, 38 Pułk Piechoty i 39 Pułk Piechoty Inspektoratu Podkarpacie (Sanok -Jasło -Krosno OP-15 -Brzozów)
- mjr Stefan Wincenty Rutkowski, Haszysz- dca Inspektoratu Podkarpacie (Sanok -Jasło - Krosno -Brzozów)
-

AK w czasie Akcji Burza.

W ramach Akcji „Kośba” 25 maja 1944 r. rzeszowska grupa dywersyjna AK dokonała udanego zamachu w Rzeszowie przy ul. Batorego na najgroźniejszych gestapowców Friedericha Pottenbauma i Hansa Flaschke

Przy pomocy tego Podokręgu AK, wkroczyły 2 sierpnia 1944 roku do zniszczonego Rzeszowa wojska radzieckie i rozpoczęły aresztowania oraz osadzanie na Zamku w Rzeszowie. Po zajęciu Rzeszowa przez Armię Czerwoną Komendant Rzeszowskiego Podokręgu AK płk. Kazimierz Putek „Zworny” ujawnił się 5 sierpnia 1944 wobec dowództwa sowieckiego jako d-ca 24 DP AK. i rozpoczął rozmowy z sowieckimi władzami wojskowymi, ale nie dały one żadnych rezultatów, ponieważ dowództwo AK nie uznawało PKWN. Wobec braku porozumienia polecił podległym oddziałom zejść ponownie do podziemia i kontynuować działalność konspiracyjną. Wydał rozkaz wymarszu oddziałom AK na pomoc walczącej Warszawie. Na początku października 1944 wyraził zgodę na przeprowadzenie uderzenia na więzienie na Zamku w Rzeszowie i uwolnienie więźniów. W październiku 1944 na miejscowym Zamku NKWD przetrzymywało i torturowało 400 żołnierzy AK.

‘Ppłk Łukasz Ciepłiński „Pług” (1913–1951), - od kwietnia 1941 r. Komendant Inspektoratu Rejonowego ZWZ–AK Rzeszów, w nocy z 7 na 8 października 1944 r. dowodził akcją rozbicia więzienia na Zamku i po schwytaniu, został skazany „na pięciokrotną karę śmierci”. W dniu 1 marca 1951r. wykonano wyrok na nim przez rozstrzelanie.

12 grudnia 1944 rozpoczęły się ponownie aresztowania żołnierzy AK w Rzeszowie przez NKWD. Został też uwięziony Komendant Rzeszowskiego Podokręgu AK płk. Kazimierz Putek „Zworny” z częścią oficerów swego sztabu. NKWD w więzieniu przekonało go do konieczności ujawnienia oddziałów AK w Podokręgu.

Od chwili wkroczenia Sowietów rozpoczęły się represje względem opozycji i przetrzymywania żołnierzy AK w Obozach NKWD oraz wywózki w głąb ZSRR.

Akcje oddziałów NZW (NOW)

1. Brzozów, 13 XII 1944 – uwolnienie z aresztu PUBP 11 zatrzymanych przez grupę plut. Feliksa Maziarskiego „Szofera” (10 z oddziału kpt. Dragana Sotirovicia „Draży”)

2. Rzeszów, 7/8 X 1944 – nieudana próba uwolnienia uwięzionych na Zamku w Rzeszowie przez żołnierzy AK (83), dowodzonych przez inspektora Inspektoratu Rzeszów (AK) kpt. Łukasza Ciepłińskiego „Pługa”, straty: AK – 2 zabitych, 4 rannych, MO – 2 zabitych, Armii Czerwonej – 2 zabitych

3. Tarnobrzeg, 2 XI 1944 – uwolnienie z aresztu PUBP 15 członków AK przez oddział „Bławata” Oddziały organizacji ppłk. Antoniego Kwiatkowskiego „Zgody” – ataki na więzienia, siedziby UB i rozbicia posterunków MO.

4. Lubaczów, III 1945 – uwolnienie z siedziby PUBP dwóch aresztantów przez partyzantów z oddziału „Kostka” (kilku)

5. Przemyśl, 14/15 maja 1945 – aresztanci pod kierownictwem Adama Bodziona opanowali więzienie w Przemyślu; uwolniono 58 osób, wartowników rozbrojono. Wg. innej wersji akcję wykonał oddział ppor. Stanisława Dąbrowy – Kostki „Dzierżyńskiego” z ZO „Warta”

6. Przeworsk, 15 V 1945 – nieudana próba rozbicia siedziby PUBP przez oo. „Radwana” i kpt. Dragana Sotirovicia „Draży” z ZO „Warta” (100), bez strat własnych

Obwód Jasło Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej.

Organizator i dowódca Obwodu ZWZ-AK "Jasło", od stycznia 1940 roku do końca akcji „Burza” w 1944 roku:

ppłk Józef Modrzejewski- (ur. 14 lutego 1909 w m. Kuźnice) ps. "Lis" - Kawaler Krzyża Virtuti Militari, dowódca 5 Pułku Strzelców Podhalańskich AK, pierwszy kierownik Rejonu WiN Krosno, a następnie w Okręgu WiN Rzeszów w 1946 r.

Kapelanem Obwodu był ks. Adam Józefczyk ps. „Królik”, wikariusz z Kołaczyce, którego poszukiwało gestapo. Ukrywał się od 28 lipca do 21 sierpnia 1944 r. na plebanii Sieklówka.

Struktura Obwodu: Obwód „Jasło” składał się z 3 podobwodów, w każdym po 3 placówki (Skołyszyn, Jodłowa, Brzostek, Jasło, Tarnowiec, Kołaczyce, Dębowiec, Osiek Jasielski, Nowy Żmigród).

Wydawał własne gazetki:

- "Nasz Przegląd",
- "Biuletyn Radiowy",
- "Pobudkę".

Miał własny wywiad i kontrwywiad oraz służbę sanitarną.

Przez teren Obwodu przebiegały 2 trasy przerzutowe. Pierwsza o kryptonimie "Korytarz" przez Jasło, Dębowiec, Osiek, Załęże, Nowy Żmigród, górę Kamień koło Krempej lub Hałbów na Słowację, a druga o krypt. "Jaga" a od 1942 r. "Kora" przez Jasło, Krosno, Wyżną Wołę, Humenne aż do Budapesztu.

Obwód miał 2 pola zrzutowe. Na polu „Jaskółka” (między Bieździadką, Sieklówką i Warzycami) odebrano zrzut na Wielkanoc, a na „Jastrząb” zlokalizowanym między Świerchową, Łajscami i Łęczynami latem 1944 r. Sztab Obwodu AK Jasło kwaterował w czasie akcji „Burza” na plebanii Sieklówka

Z AK współpracował działający tu Polski Komitet Opieki, wspierający potrzebujących pomocy, w tym więźniów i wysiedleńców.

Ważniejsze akcje bojowe:

- 5 sierpnia 1943 r. - napad na więzienie w Jaśle (Akcja Pensjonat), oceniany wtedy jako największy wyczyn ruchu oporu w Polsce południowej.
- 5 grudnia 1943 r. - akcja zdobycia broni dokonana nocą na magazyn „Gamratu”. Przeprowadziły ją patrole dywersyjne z Warzyc i Dębowca. Pierwszym dowodził por. Antoni Holik ps. „Gazda”, drugim ppor. Antoni Zawadzki ps. „Teresa”. Bezpośrednio podlegali oni biorącemu w akcji komendantowi Obwodu kpt. Modrzejewskiemu ps. „Lis”. Z Podzamcza w trzech grupach przeprowadzono się wpław przez Wisłokę, a stamtąd udało się podejść pod rusznikarnię. Grupy dywersyjne zdobyły wtedy dużą ilość broni i amunicji.

Oddział partyzancki AK (OP-15),

Oddział partyzancki AK Korzeń, Kawa, działający w granicach powiatu Krosno, istniał obok i współpracował z OP- 23 oddziałem sanockim, czy z Obwodem jasielskim ZWZ AK. (Obwód terenowy nie mylić z oddziałem partyzanckim, np. z Oddziałem krośnieńskim AK: OP-11, NOW i AK dowodzonym przez Franciszka Płonkę, a po jego śmierci przez Józefa Czuchrę, czy z oddziałem OP-15; ppor. M.Paczosy -Basza, powstałym 28 marca 1944 r., od maja dowodzonym przez Michała Cerkowniaka Borutę).

Krosno było jednym z ośmiu Inspektoratów Okręgu Kraków AK, podobnie jak Kraków, Miechów, Nowy Sącz, Tarnów, Mielec, Przemyśl i

Rzeszów. Ostatnie 4 Inspektoraty od 1943 r. stanowiły Podokręg Rzeszów AK.

Komendzie Głównej AK podlegały 3 obszary oraz 8 okręgów, takich jak np.; Kraków (wraz z podokręgami, np. Podokręg Rzeszów AK) obejmujących teren województwa, podzielony na obwody w granicach powiatu. Obwodowi podlegały placówki obejmujące jedną lub kilka gmin.

Geneza Obwodu AK Krosno OP-15:

- 1939 – w październiku, w mieszkaniu ks. Jana Góreckiego w Miejscu Piastowym, por. Stanisław Pieńkowski ps. Strzembosz przybyły z Warszawy, powołał Inspektorat SZP obejmujący powiaty: Sanok, Krosno, Brzozów, Jasło. Na szczeblu centralnym powołano ją 27 września 1939 r. na rozkaz dowódcy obrony Warszawy; gen. Juliusza Rómmla. Dowódcą SZP został generał Michał Karaszewicz-Tokarzewski. Statutowe cele tej organizacji to: walka o wyzwolenie Polski w granicach przedwojennych, odtworzenie i reorganizację Armii Polskiej oraz powołanie tymczasowych ośrodków władzy. Służba Zwycięstwu Polski została zastąpiona w grudniu 1939 r. przez Związek Walki Zbrojnej (ZWZ) a potem przez AK.
- 1939 – jesienią powstaje w Krośnie „Młoda Polska” kierowana na Podkarpaciu przez Zenona Sobotę ps. „Poraj” (później "Korczak" i "Świda"), która przyłączyła się do Tajnej Organizacji Wojskowej. Pod koniec roku zawiązano SZP wspólnie z organizacją z Miejsca Piastowego, która wkrótce weszła w skład ZWZ. Organizatorem i pierwszym komendantem Obwodu Krosno był por. rez. Józef Cząstka ps. „Kotwicz”
- 16 października 1939 – Władysław Owoc organizuje konspiracyjne posiedzenie członków Stronnictwa Narodowego jako pierwszej partii politycznej, która rozpoczęła działalność pod okupacją niemiecką w Krośnie. Podczas zebrania powołano Zarząd Powiatowy z Przewodniczącym Władysławem Owocem oraz oddział Armii Narodowej (później Organizacja Wojskowa Stronnictwa Narodowego i od 1 lipca 1941 r. Narodowe Oddziały Wojskowe). Wybrano organizatora pierwszym Komendantem Podokręgu

Krośnieńskiego NOW, sprawującego tę funkcję do lipca 1940 r. do mianowania Komendantem Okręgu Krakowskiego. Przeprowadzono pięciomiesięczne (do marca 1944 r) szkolenie wojskowe utworzonej drużyny NOW-AK wg otrzymanych z Warszawy Instrukcji dla Tajnych Podchorążówek. Odrzucając podporządkowanie Służbie Zwycięstwu Polski i później ZWZ-AK, Narodowa Organizacja Wojskowa uznawała zarazem zwierzchnictwo władz RP i Naczelnego Wodza na uchodźstwie. W listopadzie 1939 r. zastępcą, a w lipcu 1940 r. - komendantem Podokręgu Krośnieńskiego NOW został mjr Józef Drelichowski. Po scaleniu NOW z AK objął funkcję jednego z dwóch zastępców inspektora Inspektoratu AK Jasło. Po zajęciu Podkarpacia przez wojska sowieckie, jesienią 1944 r. - był szefem sztabu Komendy Okręgu Rzeszowskiego NZW (NOW)

W Rzeszowie w październiku 1939 r. przy SN powstała Komenda Okręgu Rzeszowskiego Organizacji Wojskowej SN. Kazimierz Mirecki na przełomie 1939/1940 r. został mianowany Komendantem Okręgu Rzeszowskiego Narodowo-Ludowej Organizacji Wojskowej. Wiosną 1940 r. podporządkował się Zarządowi Głównemu SN zostając Komendantem Okręgu Rzeszowskiego Organizacji Wojskowej SN (późniejszego NOW). Przez cały okres okupacji hitlerowskiej był Prezesem Zarządu Okręgu Rzeszowskiego SN. Redagował oficjalny organ prasowy obu Okręgów - „Szczerbiec”. Nie należał do zwolenników scalenia z AK, jednak podporządkował się umowie zjednoczeniowej. Po wkroczeniu wojsk sowieckich na ziemie polskie, był zdecydowanie przeciwny ujawnianiu struktur konspiracyjnych. 2 sierpnia 1944 r. rozkazał, aby struktury organizacji i oddziały partyzanckie NOW-AK przeszły do głębokiej konspiracji, zerwały kontakty z innymi organizacjami i dozbrajały się. 26 lutego 1945 r. wydał rozkaz wznawiający formalnie działalność Okręgu Rzeszowskiego NZW (NOW). W marcu tego roku utworzył Komendę Oddziałów Leśnych NZW (NOW), której podlegały wszystkie oddziały partyzanckie.

Struktura AK OP-15

Korzeń, Kawa,

- major Józef Drelichowski – komendant Podokręgu Krośnieńskiego NOW. Po scaleniu NOW z AK objął funkcję jednego z dwóch zastępców inspektora Inspektoratu AK Jasło.
- Józef Czuchra Orski Od II 1943 r., po scaleniu TOW z AK, stanął na czele oddziału dyspozycyjnego Rejonu Kedywu. (Był wówczas trzykrotnie aresztowany przez Gestapo).

Komendanci Obwodu OP - 15 Krosno:

- por. Józef Cząstka Kotwicz ; grudzień 1939-luty 1940
- rtm. Marian Waldecki ” Werner,”; luty-kwiecień 1940
- kpt. Antoni Baszniak ”Dzik”; kwiecień- październik 1940
- kpt. N. Zmarz ”Kruk”; październik 1940
- kpt Tadeusz Tomkiewicz ”Hel”; luty - kwiecień- 1942
- por. Henryk Puchalski ”Ryś; marzec 1942 –kwiecień 1944
- por. Stanisław Wenklar ”Wujek” Radosz ”; lipiec 1944
- kpt. Bolesław Rudziński ”Irka”,” Jaskółka”; 10 październik – 1945r.

Obwód OP-15, ZWZ - AK Krosno podzielono na 3 Zgrupowania:

- I. Batalion zgrupowania Krosno Południe (dowódca por. Stanisław Wenklar Wujek, Radosław)
 - Placówka Chorkówka, Centuria, Cecylia
 - ppor. Jan Leon Mercik; od III 1940-V 1942
 - ppor. Kazimierz Kresak; od V1942-IX1944
 - Placówka Dukla, Dalia, Dorota
 - por. Michał Zygmunt Michał do 1942 r.
 - ppor. Jan Kopcza Waldemar; od 1942 r. do 15 czerwca 1944 do 15 VI 1944
 - pchr. Kazimierz Wołtosz; od 2 VII 1944
 - Placówka Iwonicz, Irys,Irena
 - por. Antoni Penar Grzywacz
 - Roman Szatkowski; do VI 1944

- ppor. Jerzy Nowak w el Eugeniusz Werens Pik; od 2 VII 1944
- Placówka Miejsce Piastowe, Pelargonia, Paulina
 - Leopold Gutwiński Biały
 - pchr. Jan Czuchra Kret
 - chor. Jan Zajdel Kres
 - ppor. Stanisław Habrat Polip
 - por. Stanisław Wenklar Wujek
- Placówka Rymanów, Róża, Rozalia
 - - por. Mieczysław Białas
 - por. Władysław Niemczyk Korwin
 - ppor. Jan Głowacki Kmicic
 - ppor. Ludwik Królicki Kurek
- II. Batalion zgrupowania Krosno Centrum (dowódca por. Jan Moskał Zrąb)
 - Placówka Krosno, Kamelia ,Kinga
 - Włodzimierz Marszałkowski Bogusław 1940
 - ppor. Jan Moskał Zrąb; 1941-VIII 1944
 - ppor. Stanisław Gancarz; Tur; VIII 1944 - IX 1944
 - Placówka Korczyna, Konwalia , Kasia
 - chor. Stanisław Szmyd; 1940-1942
 - ppor. Zdzisław Greczner; Kruk; 1942-IX 1944
 - Placówka Jedlicze Jaśmin, Jaga
 - por. Józef Domaniecki Szczerba; do I 1942
 - chor. Franciszek Kaczkowski Dragat; od II 1942-IX 1944
- III. Batalion zgrupowania Krosno Północ, Fiołek, Fela (dowódca ppor. Władysław Stec Walek Zastępca Komendanta Obwodu Krosno)
 - Placówka Odrzykoń - Bratkówka Oleander, Ola
 - pchor. Stanisław Feruś Orlik; 10 IV 1940 - 16 IV 1944
 - st.sier. Franciszek Bożek; Czołgowiec; 17 IV 1944 - VI 1944
 - p.por. Józef Urbanek, Cedr; VI 1944 - X 1944
 - Placówka Frysztak, Fiołek; Fela
 - ppor. Władysław Stec Walek; 1940 - VIII 1944
 - Placówka Wiśniowa Wrzos; Waleria
 - N. Szczepkowski Szczepcio

- ppor. Bolesław Irzyk Cień ;1940 - VI 1943
- chor. Franciszek Tęcza Wrzos; VII 1943 - VIII 1944

Obwód Krosno przekształcony w czasie Akcji Burza na:

- Krośnieńsko-Brzozowski 6 Pułk Strzelców Podhalańskich AK;
 - dca. kpt. Stanisław Czastka-Kotwicz
 - por. Stanisław Węklar Wujek (1906-1992) z Krosna
- Okręg Kraków AK
- Podokręg Rzeszów AK
 - Adiutant Kedywu Podokręg Rzeszów AK - Stanisław Dąbrowa-Kostka,

22 Dywizja Piechoty AK „Jarosławska”

- skład: 38 Pułk Piechoty, 39 Pułk Piechoty Inspektoratu Podkarpacie (Sanok -Jasło -Krosno -Brzozów) AK w czasie Akcji Burza
- Dowódca 22 Dywizji Piechoty AK "Jarosławskiej" - Inspektorat AK „Podkarpacie” Krosno- Jasło- Brzozów- Sanok:
 - mjr Stefan Wincenty Rutkowski, Haszysz (1895-1953) - d-ca Inspektoratu Podkarpacie (Sanok -Jasło - Krosno -Brzozów) AK w czasie Akcji Burza (Komendant Inspektoratu ZWZ-AK Przemyśl od 1940 r., dowódca w organizacjach "NIE" i WiN" (1945 - 1946), komendant Okręgu Śląsko-Dąbrowskiego WiN (1946-1947), komendant Okręgu "Wybrzeże" WiN (1947) aresztowany, śledzony przez UB, sądzony, poniósł śmierć we więzieniu we Wronkach w 1953 r.)
- zastępca: kpt. Jan Walczyński Buk, Jastrzębiec
- mjr Władysław Stec Walek, - z-ca d-cy Inspektoratu Podkarpacie
- Adiutant; por. Waław Dębski Zygmunt
- Oficer Wywiadu i Kontrwywiadu: por. Leon Stec Gustaw
- Oficerowie Dywersji: por. Antoni Holik Gazda, por. Zbigniew Cerkowniak Boruta z Jarosławia (zm. 20. 09. 1944), por. Franciszek Kochan Obłoński.
 - Irena Chodorowska (1925-1995) – Dzikiewicz Sparta (drużynowa Szarych Szeregów, w ZWZ, i w Komendzie Kedywu AK w Krośnie, od czerwca 1944 r.) - łączniczka d-cy Inspektoratu AK Podkarpacie mjr Stefana Rutkowskiego „Haszysza”, którego sztab w czasie akcji „Burza” miał siedzibę

w jej domu rodzinnym - przy ul. Krościenko Niżne 44. W czasie walk sowiecko – niemieckich o Krosno (w lecie 1944 r.) przenosiła rozkazy dla odciętych oddziałów AK i pomagała w ewakuacji sztabu mjr Rutkowskiego do Jaszczwi k. Krosna.

- Oficer Wyszkożenia: por. Stanisław Betlej
- Lekarż; Józef Aleksiewicz Wilczur
- Kapelan; ks. Walenty Jasionowski proboszcz w Lubli od 8 IV 1942 r. do 10 VII 1971
- Oficer Propagandy; por. Antoni Patla Kuna
- Oficer Broni; kpt. Bolesław Rudziński Irka
- Kwatermistrz; kpt. Józef Drelichowski Hen
- Komendantka Wojskowej Służby Kobiet: Celina Wachalowa Mama

Zespół łączniczek i radiotelegrafista Sztabu Inspektoratu AK Podkarpacie:

- Szefowa zespołu łączniczek
 - Krystyna Maria Okólska – Niwicka, ps. "Tosia"
- Łączniczki - wywiadownicze:
 - Halina Buba - Mianowska, ps. "Nel",
 - Irena Chodorowska - Dzikiewicz, ps. "Sparta"
 - Danuta Iwańczyk-Wołoszyn ps. "Wika
 - Alicja Leśniak-Hozerowa, ps. "Aldona",
 - Daniela Janina Okólska-Krupska, ps. "Kora"
 - Irena Okólska, ps. "Irka
 - Maria Szafrńska-Szurmiak, ps. "Huba"
 - Jadwiga Warska, ps. "Dziuta
 - Barbara Wiktor, ps. "Żar",
- Radiotelegrafista Inspektora AK Podkarpacie
 - Kazimierz Hozer, ps. "Spec"
 -

Akcje bojowe w Obwodzie Krosno ZWZ - AK:

W Obwodzie Krosno ZWZ - AK dokonała od 1942 r. do końca czerwca 1944r., ok. 90 akcji bojowych, najważniejsze z nich ,moim zdaniem, to:

- Wysadzenie pociągu w Polance zapobiegając wywożeniu fabryk oraz zniszczenie przepustu kolejowego na potoku Marzec,co

spowodowało zatrzymanie ruchu kolejowego w rejonie frontu na kilka dni.

- Produkcja konspiracyjna granatów w "Krosnolenie".
- Zlikwidowano patrol saperów niemieckich usiłujących wysadzać mosty.
- 26 stycznia 1943 r. napad na kasę przejęcie pieniędzy z niemieckiej kasy „Karpaten Ol” w Potoku i z cegielni w Polance.
- Akcja "Łańcuch" oddziału OP-11 dowodzonego przez Józefa Czuchę (pseudonim "Orski") na słowacką placówkę graniczną w Certiznem.
- Napad na dwór zarządzany przez Niemców w Bratkówce i zdobycie broni.
- Napad na posterunki straży granicznej w Barwinku i straży policji ukraińskiej w Równem.
- Rozbrojenie posterunku w Zręcinie.
- Zaatakowanie konwoju z kilkoma pojazdami z bronią na drodze Zręcin- Kopytowa i rozbicie transportu konnego na drodze Chorkówka - Kobylany i Kobylany - Łęki.
- Rozbrojenie taboru niemieckiego i rozdanie zdobycznych koni mieszkańcom Lubatowej.
- Uderzenie przez oddział Bolesława Szczęsnego Sława na niemiecką ekspedycję w Woli Komborskiej.
- Potyczka pod Orzechową w 1943r.
- dokonanie w sumie kilkanaście akcji wzdłuż szosy do Barwinka przez oddział Leszka, Obłońskiego.
- Zniszczenie radiostacji niemieckiej na dworcu w Iwoniczu w marcu 1944 r.
- 30/31 maja 1944r. - przyjęcie zrzutu broni z 2 samolotów alianckich Halifax koło Starej Wsi-Blizne, przez Placówkę AK- Domaradz
- 14 czerwca 1944 - zamach partyzantów Beksy i Waldemara na Paula Diebala Majstra, krwawego komendanta Schutzpolizei w Dukli
- 1 lipca 1944r. - odebranie w czasie akcji "Raszka", przez 60 osobowy oddział por. Władysława Steca zrzutu; ponad 6 ton uzbrojenia, wykonanego z trzech samolotów alianckich, na terenie Lubli k. Fryszta.
- Wykradanie broni i amunicji w ramach OP-11 w kasynie na Lotnisku w Krośnie przez Krystynę Samborską (1923-1944) Zuch, która została zdemaskowana i zamordowana przez hitlerowców.

- 14 lipca 1944 - napad na posterunek Werkschutz na Kopalni Równe i rozbrojenie oddziału niemieckiego przez 38 osobowy oddział Franciszka Kochana
- W sierpniu 1944 roku oddział AK Placówki Hortensja dowodzony przez „Jarowicza”, napadł na dwór ufortyfikowany przez stacjonujący w nim ukraiński oddział SS „Galizien” w Chorkówce i zdobył dokumenty świadczących o zamiarze pacyfikacji okolicznych miejscowości przez oddział SS.

Do najbardziej niebezpiecznych akcji dywersyjnych Kośba należały zamachy na funkcjonariuszy niemieckiej administracji, konfidentów:

- Próba likwidacji szefa gestapo w Krośnie.
- koncentracja partyzantów z zamiarem zdobycia lotniska i Krosna przez pierwszą utworzoną 1 sierpnia 1944 r. kompanię Beksa.
- 21 lipca 1944 - wyzwolenie Iwonicza Zdroju (i zabicie oraz zranienie 44 Niemców, a około 300 Niemców zabranie do niewoli), w czasie wykonywania zadania zdobycia dokumentów, przez 38 osobowy oddział Franciszka Kochana, i utrzymywanie wolnego państwa nazwanego Rzeczpospolita Iwonicka.
- 28 lipca 1944 - zwycięska walka koło Bóbrki z oddziałem Wehrmachtu i zdobycie 70 wozów taboru z uzbrojeniem oraz 100 koni przez 38 osobowy oddział Franciszka Kochana
- W ramach akcji „Burza” 29 lipca 1944 grupowano w lasach Odrzykońskich plutony z placówek Wiśniowa, Frysztak i Odrzykoń, Jedlicze, z których powstało Zgrupowanie „Północ” o sile około 250 żołnierzy i stanowiło załączek 3 batalionu r psp AK. Podczas walk zbrojnych prowadzonych w ramach „Burzy” dowodził nimi p.por. Władysław Stec Walek do sierpnia 1944 r.
- 28 lipca 1944 r. - w przeddzień operacji, w Odrzykoniu zatrzymał się silny oddział niemiecki, dysponujący bronią pancerną.

Oddziały partyzanckie Obwodu Krosno - OP- 15, stacjonujące w lasach Odrzykońskich i w Przybówce, zostały skierowane do walki w Sanockie i podporządkowane dowódcy Zgrupowania Partyzanckiego „Południe” o kryptonimie KN - 23 OP-23 (oddział partyzancki AK). Z powodu braków aprowizacyjnych, pod koniec sierpnia 1944r., większość żołnierzy z oddziału pochodzących z krośnieńskiego, opuściło zgrupowanie

Sanockie i podjęło marsz w kierunku Rymanowa i Iwonicza Zdroju. W okolicach Góry Cergowej oddział połączył się z oddziałem por. Jerzego Nowaka „Pik”.

- 2 sierpnia 1944 r.-zniszczenie mostu na Jasiołce koło Dukli przez oddział Franciszka Kochana, w celu utrudnienia dla wycofujących się wojsk z Doliny śmierci.
- 26 sierpnia 1944-zarządzenie przez Niemców ewakuacji Krosna i o wysadzaniu budynków, oraz ochrona miasta przez Kompanię Bekasa AK;
 - 30 sierpnia 1944-rozbrojenie oddziału hitlerowskiego przywożącego bomby przy b. starostwie
 - 30 sierpnia 1944-rozbrojenie Niemców zakładających bomby przy kinie przez Pluton AK Lamparta i wrzucenie bomb do Lubatówki
 - 2 września 1944- rozbrojenie hitlerowców, na lotnisku, przez Pluton Lamparta
- 1 września 1944 r. oba oddziały okrążyły i pokonały w walce oddział niemiecki w Lubatowej, zdobywając broń, zrabowane wcześniej mieszkańcom konie oraz wozy z żywnością.

Tego samego dnia, dzięki napływowi ochotników, oddziały przekształcono w kompanię ZN - 23, której dowódcą został por. Piotr Massalski „Morena”.

Większość żołnierzy Placówki Jedlicze pełniło służbę, od sierpnia 1944 r., w plutonie Stanisława Lichonia ”Lamparta”. Walczyli oni z Niemcami w rejonie Wrocanki, Chorkówki, Bóbrki i Krosna. We Wrocance po napadzie w nocy na sklep, Niemcy rozstrzelali w czasie prowadzenia na posterunek do Miejsca Piastowego mieszkańców, którzy mieli tej nocy stróżować; Stanisława Steca i Jana Dróbka pozostawili ich w rowie. Na prośby miejscowych, Niemcy pozwolili pochować zabitych obok pobliskiej kaplicy św. Rozalii.

- 8 września 1944 r. - wojska radzieckie opanowały Ustrobną, Turaszówkę, Potok, Moderówkę, Jaszczew, Jedlicze, Dobieszyn, Potakówkę a 11 września 1944 r. Krosno.
- 12 września 1944 kompania podjęła marsz na pomoc Rzeczypospolitej Iwonickiej do Iwonicza Zdroju.

- 13 września 1944r. w wyniku natarcia AK, wywiązała się walka z Niemcami na Górze Winiarskiej, na przedpolach Iwonicza, gdzie został postrzelony w udo Jerzy Nowak.

Niemcy otaczający Iwonicz otrzymali większe wsparcie i partyzanci musieli wycofać się, a kompania została rozwiązana. Jednak i wróg musiał się wtedy wycofać zauważając, że znalazł się w pierścieniu i przeszedł w kierunku południowo - zachodnim, na wzgórze koło Iwli. Po opuszczeniu miasta przez Niemców, dowódca OP - 15, por. „Boruta” podjął się rozbrojenia min, pozostawionych przez Niemców na ulicach.

Represje na AK po wkroczeniu Armii Radzieckiej

Z powodu aresztowań, około tysiąca osób, osadzeniu w w obozach na Zamku w Rzeszowie i wywózek na Syberię, dokonywanych przez NKWD, w sztabie Obwodu Krosno i w Placówkach, większość żołnierzy zdecydowała; nie ujawniać swej przynależności do Armii Krajowej. W Iwoniczu aresztowano mjr. dr. Józefa Aleksiewicza, rodzinę Załuskich i kilku innych, a Zbigniewa Bartosza wywieziono do łagrów, gdzie zmarł na tyfus. Na bohaterskim obrońcy Iwonicza - dow. AK Jerzym Nowaku Piku wykonano w PRL-u, wyrok śmierci.

Major Adam Winogrodzki Władysław Węgrzynowski, Korwin, Ordon (1901 - 1957), dowódca Zgrupowania AK Południe a od 1 lipca Zgrupowania "Południe" (oddział OP-11 Józefa Czuchry, "Orskiego", "Skalnego";- Wojciecha Rosolskiego, oraz OP-23 "KN-23").Siedzibą komendy Zgrupowania był zamek Baronów Gubrynowiczów w Porażu.Zadaniem Zgrupowania była walka z wycofującymi się wojskami niemieckimi i z bojówkami ukraińskimi oraz ochrona ludności przed ich napadami.Na zapleczu zgrupowania, od strony wschodniej działał oddział polskiej samoobrony, dowodzony przez Józefa Pawłusiewicza, oraz partyzantka radziecka pod dowództwem kpt. Mikołaja Kunickiego. We wrześniu 1944 r., po przełamaniu linii frontu, i po nawiązaniu kontaktu z 242 Brygadą Pancerną Armii Czerwonej, 19 września tego roku , Winogrodzki rozformował Zgrupowanie i nakazał złożenie broni. Znacząca część żołnierzy tego Zgrupowania zgłosiła się następnie do

służby w WP, w tym oficerowie kontrwywiadu i saperów Obwodu, kwatermistrz Obwodu, komendant placówki AK w Sanoku, komendant placówki AK w Czarnej, Ustrzykach Dolnych oraz komendant Obwodu Krosno, część, w tym komendant wywiadu AK, zasilila szeregi MO i UB, pozostali tworzyli szeregi polskiej samoobrony przed UPA.

Na tym terenie po Brzozów i Leżajsk działało Zgrupowanie Warta oraz Antoniego Żubryda Stanisław Dąbrowa-Kostka działając w starych strukturach AK, pod nowymi nazwami „Niepodległość” i Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj, w maju 1945 r., sformował oddział partyzancki w sile kompanii i dowodził nim początkowo na terenach byłego Obwodu AK Przemyśl, a potem Obwodów Sanok i Krosno. Od grudnia 1944 r. do sierpnia 1945 r., Stanisław Dąbrowa Kostka, jako oficer dywersji Komendy Obwodu AK-DSZ starał się odtworzyć struktury rozbite przez aresztowania. Gromadził broń i sformował oddział, którego celem była obrona ludności cywilnej przed aresztowaniami przez NKWD i przed wywózką na Syberię. Oddział ten został rozformowany dopiero w sierpniu 1945 r. na rozkaz mjr. „Ludwika”. Z końcem września Dąbrowa skierowany został do Krakowa na stanowisko szefa Wydziału Informacji i Bezpieczeństwa oraz dowódcy „Straży” (zbrojne zespoły ochrony WiN).

Armia Krajowa Jedlicka Placówka „Jaśmin” - „Jaga”

Armia Krajowa była największą, polską, konspiracyjną organizacją wojskową. Za jej poprzedniczkę uważa się organizację Służba Zwycięstwu Polski, która powstała 27 września 1939r. w broniącej się przed Niemcami Warszawie, na mocy rozkazu internowanego w Rumunii marszałka E. Rydza -Śmigłego naczelnego dowództwo organizacji spoczywało w rękach gen. bryg. M. Tokarzewskiego - Karaszewicza. SZP była organizacją polityczno - wojskową mającą obejmować całość okupowanych ziem polskich. 13 września 1939r., na mocy decyzji Naczelnego Wodza i Rządu polskiego na obczyźnie, utworzono Związek Walki Zbrojnej, organizację typowo wojskową mającą za zadanie stworzenie ośrodków czynnego oporu i odbudowę państwa poprzez walkę zbrojną. Funkcję Komendanta Głównego ZWZ objął gen. broni K. Sosnkowski, a po nim gen. dyw. S. Rowecki - Grot. Powstałe już

struktury SZP, zasadniczo przekształcono na struktury ZWZ. Działania ZWZ objęły całe przedwojenne terytorium Polski, określane przez polityków jako Kraj. Ten fakt znalazł odbicie w zmianie nazwy organizacji na Armię Krajową. Nastąpiło to 14 lutego 1942r., na rozkaz Naczelnego Wodza. Zmiana nazwy oznaczała podkreślenie roli organizacji jako podziemnego wojska w całym kraju, na ziemiach okupowanych i anektowanych. Z Armią Krajową połączyły się takie organizacje jak: Tajna Organizacja Wojskowa, Tajna Armia Polska, Związek Czynu Zbrojnego, Socjalistyczna Organizacja Bojowa, część Narodowej Organizacji Wojskowej oraz, na zasadzie autonomii, Bataliony Chłopskie. Przedwojenne terytorium polskie, dla celów organizacyjnych, podzielono na 6 Obszarów, te na Okręgi, następnie na Inspektoraty, Obwody, Zgrupowania i Placówki. Na Podkarpaciu utworzono Okręg Kraków, w skład którego wchodził Inspektorat Jasło, złożony z powiatów: Brzozów, Jasło, Krosno, Sanok. Obwód ZWZ - AK Krosno podzielono na 3 Zgrupowania:

1. Południe (Chorkówka, Dukla, Iwonicz, Miejsce Piastowe, Rymanów)
2. Centrum (Krosno, Korczyna, Jedlicze)
3. Północ (Odrzykoń, Frysztak, Wiśniowa).

Placówka Jedlicze ze Zgrupowania Centrum nosiła kryptonim „Jaśmin” zmieniony później na „Jaga”. Do Placówki należały gromady: Borek, Chlebna, Długie, Dobieszyn, Jaszczew, Jedlicze, Męcinka, Moderówka, Piotrówka, Podniebyle, Polanka, Potok, Świerzowa Polska, Turaszówka i Żarnowiec. Placówka „Jaśmin” została zorganizowana przez por. Józefa Domanieckiego ps. „Szczerba”, jego zastępcę chor. Franciszka Kaczkowskiego ps. „Dragat” i adiutanta pchr. Franciszka Kożę ps. „Rybak”, „Witold”. Dowódcami plutonów zostali sierż. Władysław Maślanka ps. „Wilk”, st.sierż. Michał Goleń ps. „Kot” i plut. Stanisław Ginalski ps. „Gil”. Podstawowe działania Armii Krajowej koncentrowały się wokół realizacji zadania konspiracji, następnie przygotowania i przeprowadzenia, w końcowej fazie wojny, zwycięskiego powstania powszechnego oraz odtwarzania Sił Zbrojnych. Początkowo dowódcy ZWZ - AK przeciwni byli organizowaniu bieżących akcji zbrojnych i dywersyjnych przeciw Niemcom, argumentując, że ze względu na szczupłość sił powodzenie tych działań byłoby raczej znikome a ludność cywilną narażałyby na wzmożone represje ze strony okupanta. Najpierw realizowano jedynie akty sabotażu skierowane przeciw materialnym zasobom okupanta. Każda akcja musiała być dokładnie przygotowana i celnie zrealizowana. Do tego typu walki bieżącej powołano w kwietniu 1940r. Związek Odwetu na czele z mjr Franciszkiem Niepokólczyckim ps.

"Teodor". Nasilenie działań dywersyjno - sabotażowych nastąpiło latem 1941r. Do walki bieżącej w 1942r. zostały wydzielone specjalnie wyszkolone oddziały pod nazwą Kierownictwo Dywersji (Kedyw). Jego komendantem został płk. dypl. August Emil Fieldorf - Nil. Zadania Kedywu określono na rozrzeszanie akcji dywersyjnych, likwidowanie konfidentów, zdrajców, szczególnie niebezpiecznych Niemców oraz utrzymywanie w społeczeństwie postawy bojowej sprzyjającej przyszłemu powstaniu.

W ramach walki z okupacyjnym aparatem terroru wykonywano zamachy na szczególnie okrutnych niemieckich funkcjonariuszy. W zamachach zginęli gestapowiec Otto Schultz, organizator masowych łapanek w Warszawie Emil Braun, szef SS i Policji w Dystrykcie Warszawskim gen. Franz Kutschera i inni. Do najbardziej znanych, niebezimiennych operacji należały akcja pod Arsenalem, przeprowadzona przez Grupy Szturmowe Szarych Szeregów, zakończona uwolnieniem harcmistrza Jana Bytnara i innych więźniów oraz oswobodzenie więźniów z Pińska przez por. Jana Piwnika i jego oddział. Uszczupleniu zasobów materialnych wroga służyły akcje na niemieckie linie komunikacyjne, elektryczne i telefoniczne, wysadzanie mostów, uszkodzanie i niszczenie samochodów wojskowych, taboru kolejowego, maszyn i narzędzi w niemieckich fabrykach, zdobywanie środków bojowych i pieniężnych, niszczenie lub fałszowanie spisów kontyngentowych i inne. Wywiad AK przekazywał sojusznikom informacje o rozmieszczeniu sił niemieckich, lokalizacji zakładów zbrojeniowych i szczególnie ważne dane o produkcji rakiet V1 i V2. Młodszy członkowie Szarych Szeregów zajmowali się tzw. małym sabotażem - rozpowszechniali ulotki, prasę podziemną, wykonywali rysunki i napisy na murach. Przez całą okupację w walkach zbrojnych, a przede wszystkim w działaniach ruchu oporu przeciw Niemcom, aktywnie uczestniczyła jedlicka Placówka Armii Krajowej. Warunki okupacyjne wymagały przeprowadzenia szkolenia dowódców oraz zasadniczego szkolenia wojskowego. W jedlickiej Placówce kurs podchorążych ukończyli Adam Zawisza "Lupus" i Zdzisław Bajger "Znicz". Zasadnicze szkolenie wojskowe prowadzono w drużynach i plutonach. Oprócz niego rozwijano także szkolenie specjalistyczne - w zakresie sapersko - minerskim (jedlicki patrol sapersko - minerski przeszkodził w zniszczeniu maszyn w Elektrowni Męcinka), sanitarnym, działań szturmowych i dywersyjnych. Na terenie Placówki Jedlicze szczególną rolę odgrywał wywiad gospodarczy. Obiektami pilnej

obserwacji było lotnisko, stacja kolejowa i Szkoła Straży Przemysłowej dla Ukraińców w Moderówce, Kopalnie Naftowe w Jaszczwi, Potoku i Turaszówce oraz Rafineria w Jedliczu i Elekrownia w Męcince. Komórki wywiadu działały także w szeregach żandarmerii i policji, więziennictwie, administracji niemieckiej i na poczcie. Do najbardziej niebezpiecznych akcji dywersyjnych należały zamachy na funkcjonariuszy niemieckiej administracji, konfidentów i przejęcie pieniędzy z niemieckiej kasy "Karpaten Ol" w Potoku i z cegielni w Polance. Wykonanie tych i innych akcji możliwe było m.in. dzięki użyciu broni. Działacze AK ukrywali i poddawali konserwacji broń pozyskaną w 1939r., jak również zdobywali nową, głównie odebraną Niemcom. Akty sabotażu najczęściej dotyczyły przemysłu naftowego - w zakładach ginęły pasy transmisyjne parciane, pasy skórzane, przerabiane następnie na użyteczne materiały. Fałszowano raporty produkcyjne, z Rafinerii wykradano benzynę, parafinę i naftę. Do podobnych ubytków dochodziło z przewożonych cystern. Sporządzono dokumentację Rafinerii, Elektrowni i dane techniczne mostu żelaznego na Jasiołce. Do działań wywiadowczych i dywersyjnych angażowano również młodzież, głównie harcerzy z gimnazjum przeszkolonych w Związku Strzeleckim i na obozach przysposobienia wojskowego. Najprężniejszą komórką AK zorganizowaną z młodych roczników była Grupa Dobieszyńska na czele z Władysławem Michalskim "Orlik". W sferze ich działań znalazło się m.in. rozpoznanie i przekazywanie informacji o funkcjonowaniu lotniska w Krośnie. Konsolidowaniu postaw społecznych wobec okupanta oraz upowszechnianiu obiektywnych informacji o walkach na froncie służyła prasa podziemna. Na terenie Placówki "Jaśmin" rozprowadzanie prasy odbywało się w sklepie Kółka Rolniczego w Turaszówce. Odpowiedzialnym za tę działalność był A. Zawisza "Lupus". Dzięki staraniom S. Ferusia "Orlika", J. Domanieckiego "Szczerby" i Z. Bajgera "Znicza" wydawano pismo "Biuletyn Informacyjny". Działalność prasową rozwijał także Ośrodek "Raławic" w Turaszówce, związany poprzez Polską Organizację Zbrojną z ZWZ. Redakcją tygodnika "Przełom - Raławice" zajmował się ppor. Maksymilian Mojak "Marek". W 1943r. Niemcy nasili aresztowania wśród jedlickich działaczy, co spowodowało przerwanie lub większe utajnienie działań konspiracyjnych. W czasie okupacji pilną koniecznością było zorganizowanie tajnego nauczania. W powiecie krośnieńskim powołano Tajną Powiatową Komisję Oświaty i Kultury, którą kierował Jan Lenart. W Jedliczu tajne nauczanie prowadzili Władysław Dubis, Jadwiga Limanowska, Zofia Kobylańska, Ludwika Żoła, Antoni Żoła. Nauczanie

dotyczyło głównie szkoły średniej, po której ukończeniu uczniowie składali egzamin dojrzałości dokumentowany w protokołach. Młodzież tajnych kompletów w znacznej części należała do AK, była łącznikami lub kolporterami prasy podziemnej, uczestniczyła w zajęciach szkoły podchorążych. Z organizacjami zbrojnymi polskiego podziemia ściśle współpracowała ludność cywilna. Pomoc polegała na udzielaniu schronienia poszukiwanym przez gestapo, organizacji zatrudnienia, sporządzaniu fałszywych dokumentów, zaopatrywaniu w żywność i odzież oddziałów partyzanckich, leczeniu chorych. Szczególnym oddaniem w tej dziedzinie odznaczyli się Ludwika i Stanisław Bochenkowie z Moderówki, księża jedlickiej parafii, Wojciech Bugiel i Teresa Tkaczyk z Żarnowca, doktor Zygmunt Tokarski z Jedlicza, który m.in. uchronił wielu ludzi przed wywozem na roboty przymusowe do III Rzeszy kierując na "konieczne" zabiegi chirurgiczne lub odnajdując u pacjentów "przewlekłe" schorzenia, i wielu innych. W ramach realizacji planu "Burza" Placówka "Jaśmin" otrzymała rozkaz koncentracji swoich oddziałów w lasach odrzykońskich. Plan nie doczekał się realizacji, ponieważ w przeddzień operacji, 28 lipca 1944r., w Odrzykoniu zatrzymał się silny oddział niemiecki, dysponujący bronią pancerną. Jeden z oddziałów partyzanckich Obwodu Krosno - OP- 15, stacjonujący w Przybówce, został skierowany do walki w Sanockiem. Został podporządkowany dowódcy Zgrupowania Partyzanckiego "Południe" o kryptonimie KN - 23. Najważniejsze akcje oddziału OP - 15 na terenie Sanockiego to nękanie wycofujących się Niemców, rozbijanie żołnierzy, niszczenie pojazdów wroga, obrona ludności przed rekwizycjami. W obliczu bardzo trudnej sytuacji aprowizacyjnej, pod koniec sierpnia 1944r., większość żołnierzy z oddziału pochodzących z krośnieńskiego, opuściło zgrupowanie i podjęło marsz w kierunku Rymanowa i Iwonicza Zdroju. W okolicach Góry Cergowej oddział połączył się z oddziałem por. Jerzego Nowaka ps. "Pik". 1 września oba oddziały okrążyły i pokonały oddział niemiecki w Lubatowej, zdobywając przy tym broń, konie zrabowane wcześniej mieszkańcom oraz wozy z żywnością. Tego samego dnia, dzięki napływowi ochotników, oddziały przekształcono w kompanię ZN - 23, której dowódcą został por. Piotr Massalski "Morena". 12 września kompania podjęła marsz na Iwonicz Zdrój. 13 września wywiązała się walka z Niemcami na przedpolach miasta. Niemcy otrzymali większe wsparcie i partyzanci musieli wycofać się, a kompania została rozwiązana. 20 września, po opuszczeniu miasta przez Niemców, dowódca OP - 15, por. "Boruta" podjął się rozbrojenia min,

pozostawionych przez Niemców na ulicach. Większość żołnierzy Placówki Jedlicze pełniło służbę, od sierpnia 1944r., w plutonie Stanisława Lichonia "Lamparta". Walczyli oni z Niemcami w rejonie Wrocanki, Chorkówki, Bóbrki i Krosna. 8 września wojska radzieckie opanowały Ustrobnię, Turaszówkę, Potok, Moderówkę, Jaszczew, Jedlicze, Dobieszyn, Potakówkę. Krosno zostało wyzwolone w nocy z 10 na 11 września. Wobec aresztowań w sztabie Obwodu Krosno i w Placówkach, większość żołnierzy zdecydowała się nie ujawniać swej przynależności do Armii Krajowej. Decyzje polityczne na wyzwolonych terenach przysły w ręce nowych, w większości obcych władz. Polskich komunistów silnie wspierała radziecka armia i aparat bezpieczeństwa. PKWN wzywał ludność do wstępowania do LWP, a mobilizację przeprowadzaną przez różne polskie organizacje, nie związane z PKWN, uznał za sprzeczną z prawem. W związku z tym żołnierze AK zostali narażeni na różnorodne formy represji. Szansą na uniknięcie prześladowań było podporządkowanie się rozkazowi komendanta rozwiązującemu organizację. Żołnierze jedlickiej Placówki utajnili swoją wojenną działalność, część musiała się ukrywać i w większości uniknęli aresztowań. Nie udało się to Stanisławowi Lichoniowi, którego aresztowano 23 lutego 1945r. i osadzono w rzeszowskim więzieniu. Został skazany na karę śmierci i utratę praw publicznych. Wyrok został, na szczęście, uchylony we wrześniu 1945r. i Lichoń wyszedł na wolność. Niedopuszczenie do szerszych aresztowań wśród jedlickich i w ogóle krośnieńskich działaczy było m. in. zasługą chor. Kaczkowskiego, który za zgodą przełożonych pełnił przez pewien czas funkcję Kierownika Wydziału Wojskowego w Starostwie Krośnieńskim i pomagał żołnierzom AK w uregulowaniu stosunku do służby wojskowej. Trud i poświęcenie żołnierzy Armii Krajowej długo nie został właściwie oceniony i doceniony. Do 1956r. działacze musieli utajnić swoje dokonania wojenne, gdyż naraziliby się na represje. Po dokonanej wówczas rehabilitacji zakończyły się prześladowania, ale na należyty szacunek w społeczeństwie musieli czekać do początku lat 90-tych.

Bibliografia:

1. Armia Krajowa w dokumentach 1939 – 1945, t. I – IV, Wrocław 1990/1991
2. Daszkiewicz Andrzej: Z dziejów ruchu oporu w powiecie krośnieńskim, Krosno – Studia z dziejów miasta t. II, Kraków 1973
3. Działalność organizacji niepodległościowych na Rzeszowszczyźnie w latach 1942 – 1956, IPN
4. Prasa wydawana w czasie II wojny światowej na terenie Podkarpacia przez działaczy podziemia niepodległościowego.
5. Materiały z Internetu.